

Flyktige minner - Torgrim Rolfsen

Elevene stormer ut av dørene og løper ut i skolegården. Det er storefri og lyden fra unge og glade mennesker forstyrrer meg. Ved flytting til Drøbak er jeg for første gang i livet blitt nabo til en skolegård. Men stopp en halv. Var det ikke nettopp slik jeg selv stormet ned trappene og kastet meg mot utgangsdøren? Jeg vil da vel ikke oppføre meg som en irritert nabo slik jeg opplevde mannen i det hvite huset på nordsiden av skolegården på Slemdal skole! Nå er det jo barns frie livsutfoldelse jeg opplever, slik jeg selv følte for 77 år siden.

Til første skoledag i august 1945 ble 21 gutter plassert i klasse 1A. Else Tønnes Nielssen var vår klasseforstander, en blid og rund dame, men bestemt. I klasse 1B var det 21 piker, mens C-klassen i starten hadde 8 elever av begge kjønn. Flere elever skulle komme til etter hvert, noen hadde kortere opphold enn syv år. Ved utgangen av folkeskolen i 1952 hadde de tre klassene vokst til 71 elever.

Vi var så heldige ikke å måtte oppleve skoletiden under fremmed okkupasjon. Men Slemdal skole hadde vært beslaglagt og ikke alle fasiliteter var på plass høsten 1945. De fleste klasserom kunne tas i bruk, men toalettet for gutter var en åpen provisorisk overbygning på nordsiden av Det gule huset. Sinktrauet sto noe for høyt for de minste guttene.

Adkomsten til skolen var fra Frognerseterveien gjennom den doble jernporten på nordsiden. Det fantes ingen veiforbindelse langs trikkelinjen på østsiden av skolen. Senere ble det mulig å komme inn i skolegården til fots mellom den store grå bygningen med gymsalen der det siklende villsvinet sto, og vaktmesterboligen som lå på haugen, syd for skolegården. I gutteklassen vår kom halvparten av elevene til fots fra nærområdet, De andre kom med trikken, eller banen som våre foreldre kalte den, fra stasjoner høyere opp i åsen.

Elevene fikk utlevert hver sin meldingsbok, utgitt av Aker skolestyre. Siden til venstre var for Fra skolen til hjemmet, den andre siden Fra hjemmet til skolen. Som eksempler kan nevnes at

foreldrene takket ja til tilbudet om å få tran på skolen i november 1945, og at skolen to år senere underrettet om gjensitting i 1 time grunnet manglende lesing av bibelhistorieleksen.

Fra Sverige og Danmark kom det suppe til norske skoleelever. Vi inntok den i klasserommet fra medbrakt bolle. Senere ble det skolefrokost i oppholdsrommet i underetasjen, der vi satt tett i tett på lave benker ved langbordene. Brødsriver med brunost som hadde ligget tett sammen i militære spann gled ned i sultne struper.

Pultene i klasserommet var av den gamle sorten der skrivepulten var et lokk med rom under og sittebenken var forbundet med pulten. Ikke alltid var det lærebøker under lokket. Tegneseriehefter og annen litteratur fant etter hvert veien dit, men læreren merket nok hvis lokket ble løftet for høyt opp.

En og en måtte alle opp til kateteret for å få vaksine mot tuberkulose. Først strøk helsesøster eter på underarmen, så fulgte to risp med vaksinen. Senere ble BCG-vaksinen satt med gaffelen med 48 nåler i overarm eller lår. Fra skoletannlegen i underetasjen har flere elever ikke de beste minner, røff som han var med sitt langsomme bor.

Med blyant lærte vi å skrive bokstaver og tall. Etter noen år skrev vi med penn der pennesplitten ble dyppet ned i blekkhuset som sto på pulten. I 1948 kom BIC – den revolusjonerende kulepennen. Frøken var ikke bare glad når vi brukte den til innføring. Etter noen år fikk vi utlevert et eget hefte for skjønnskrift. Teksten var skrevet inn med rødt, vi skulle føre pennen nøyaktig over det røde, for på den måten å tilvenne oss pen og leselig løkkeskrift.

Etter tre år fikk gutteklassen ny klasseforstander. Erling Hval hadde markerte øyebryn og sterk hårvekst i ørene. Han var rolig og bestemt, tidlig fikk vi stor respekt for ham. Men skravlet vi i timen, skrev han melding til hjemmet. Klassen var blitt større, idet fem gutter kom over fra Roll og Ihlen privatskole på Lille-Vinderen. Da Tim senere på høsten kom inn i klasserommet, var lærer Hval rask med å trekke ned europakartet for å vise hvor Romania lå, landet han hadde flyktet fra.

Tresløyd var et nytt fag, vi skulle forme våre egne lysestaker. I første omgang en trearmet stake ut fra ett trestykke. Mitt eget utkast var en usymmetrisk og skjev lysestake, riktignok med holdere av metall for stearinlys, men med rue, ubehandlede overflater. Mer egnet til å bli sammenlignet med det jeg senere i livet skulle betrakte av Picassos arbeider. I tillegg hadde den fått et lett strøk med rosa maling. Grunnen til min erindring er at jeg hadde den i hånden i frikvarteret en vårdag i 1949 og tenkte: «Hvordan skal jeg holde ut tre år til!» Skolen var ikke kjedelig, men alt gikk så langsomt.

Vi var kommet i 10 års alderen, vi var fulle av virkelyst. Det holdt ikke bare med slåball i gymtimen der målet var å slå ballen helt opp mot huset til vaktmester Braathen. Noen hadde hobbyer hjemme på gutterommet, andre lekte ute med venner etter skoletid. Ikke rent få fikk utløp for aktivitet på Heming- og Gressbanen både sommer og vinter. Både Heming og Ready var klubber som engasjerte ungdom. Vi hadde «ligget i trening» på skolen i lengde i den populære hoppegropen. Et stort bjerketre raget opp av asfalten i det lett skrånende tilløpet fra vest mot øst, nord for Gul bygning. Like stort trekkplaster var slålåm- og hoppbakkene i Nordmarka om vinteren.

Skolegården yret av forskjellige aktiviteter fra flere hundre elever. Jentene hadde ofte langt slengtau med både et og to tau, eller de danset Arara Pompia. Det hendte guttene fikk være med. I en kort periode var hønseringer på moten. Disse plastringene ble hevet mot veggen slik vi hev på stikka med de store femøringene. Nærmest veggen vant. Det gjaldt å samle flest mulige i en lenke. Om vinteren var det i frikvarterene kamp om å innta toppen av snehaugen opp mot huset til vaktmester Braathen.

En annen aktivitet som appellerte var Slemdal skoles guttemusikkorps. Ledet av Møller i et klasserom i Gul bygning som øvingslokale, der han tente den ene sigaretten etter den andre. Under fanen med Gjallarhornet gikk guttemusikken 17. mai 1948 for første gang opp Karl Johan. Året etter var det musikkstevne i Kristiansand. Togturen dit med et damplokomotiv

foran var en stor opplevelse. Flere ble med i 1. og 2. Ris speidertropp. Vi fikk lære nyttige ferdigheter på kveldsmøtene eller på speiderleirer i feriene.

Mellom nedoverplattformen og skolen sto det en rød telefonkiosk der talerøret hang på en gaffel på siden av den svarte telefonen. Prisen for å ringe var 10 øre. Men oppfinnsomme sjeler hadde funnet metoden for å ringe gratis ved å løfte av røret og hakke det antall ganger med gaffelen som for hvert siffer var differansen til tallet 10.

Et hefte med innførte stiler og diktater har overlevet flyttinger. Røde streker under flere ord viser at samnorsken ikke var enkel å leve opp til. Så var da heller ikke lærerne helt konsekvente. Først fra sjette klasse fikk vi engelsk på timeplanen. Lærer Eide var en dyktig veileder. Han var også ansvarlig for timene med metallsløyd i et nyinnredet rom med en egen liten smie. En bedre lysestake enn den av tre noen år tidligere ble til og har fulgt meg senere gjennom livet.

Det samme har støvelknekten av tre.

I august 1951 tok klasse 7A fatt på det siste året på folkeskolen. Erling Hval forberedte oss godt til de utfordringene som skulle møte oss på realskolen. Han var som mange av oss opptatt av de forestående VI olympiske vinterleker i Oslo og sang begeistret teksten til OL-fanfaren «Han Mass og han Lasse» for oss i gymtimen. Vår hilsen til lærer Hval mot slutten av året kunne vært bedre. Han kom akkurat inn i klasserommet da den våte tavlekluten som vi hadde hevet mot hverandre, endte rundt halsen på hans utstoppede ugle i vinduskarmen slik at uglehodet fikk en knekk.

Mange år senere var jeg innenfor dørene på Slemdal skole. Min sønn hadde glemt matpakken og jeg befant meg igjen i gangen utenfor lærerværelset. Der kommer Erling Hval mot meg. Jeg hilser på ham og forteller om egen tid på skolen med ham som klasseforstander. Han tenker seg raskt om og sier: «Det var en veldig flink klasse det. Tenk, Willy fikk S i stil.»

I 1992 var vi der igjen. Da troppet elever fra alle tre klasser opp i skolegården. Vi hadde passert femti år, vi hadde mye å fortelle hverandre og mye å mimre om. Etterpå var det samling i Ris menighetshus til reker og vin, med taler og sang. Og så var det dans etterpå.

En stor takk rettes til flere klassevenner som har kommet med innspill til flyktige minner.

Drøbak, 19. mai 2022

Torgrim Rolfsen